

природознавчими науками є судова біологія, судова фізика, судова хімія, судова медицина, судова психіатрія, зоотехніка, агрономія, прикладна фізика, прикладна механіка тощо. Прикладними технічними науками є фототехніка, судова фотографія, судова балістика, радіотехніка, авто техніка, електроніка тощо. Прикладними математичними науками Г. А. Матусовський вважає правову кібернетику, правову інформатику, прикладну кібернетику тощо []. Підтримуючи зазначене вище, ще раз наголосимо на тому, що класифікація спеціальних знань повинна відповідати науковим знанням певної галузі з урахуванням того, що юридичні знання не є спеціальними для такого виду діяльності, як розслідування кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному вигляді) : підруч. К. : Кондор, 2005. 588 с.
2. Андреев И. С., Грамович Г. И., Порубов Н. И. Курс криминалистики / под ред. Н. И. Порубова. Мн. : Выш. шк., 1997. 335 с.
3. Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Россинская Е. Р. Криминалистика : учебник для вузов / под ред. Засл. деятеля науки РФ, профессора Р. С. Белкина. М. : Издательство НОРМА, 2000. 990 с.
4. Марчук Р. П. Спеціальні знання у криміналістиці та підстави їх класифікації // Взаємодія слідчих і експертів у процесі боротьби зі злочинністю: Зб. наук. праць. Додаток № 1 до Вісника № 1 2003 р. ЛІВС при НАВСУ, 2003. С. 112-117.
5. Зуев Е. И. Совершенствование использования специальных познаний следственными аппаратами органов внутренних дел / Повышение эффективности использования криминалистических методов и средств расследования преступлений: Труды Академии МВД СССР. М., 1985. С. 65-78.
6. Матусовский Г. А. Криминалистика в системе научных знаний. Харьков : Вища шк., изд-во при Харьк. гос. ун-те, 1976. 113 с.

Чаусов Дмитро Юрійович
ад'юнкт кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ТА ВИКРАДЕННЯ ЛЮДИНИ

Сліди, залишені на місці події, завжди вказують на важливі складові механізму вчинення кримінального правопорушення. Крім того, вони є

необхідними для встановлення особи злочинця, ефективного проведення окремих слідчих (розшукових) дій, висунення криміналістичних версій, здійснення розшукових заходів тощо. В зв'язку з цим, необхідність докладного і повного їх виявлення та вилучення не викликає сумніву. Це стосується і розслідування незаконного позбавлення волі та викрадення людини. Хоча вчинення цього суспільно-небезпечного діяння зазвичай характеризується невеликою кількістю доказової інформації, що може бути виявлена на місці події, але це навпаки вказує на необхідність надання чітких рекомендацій з приводу її вилучення. Тому на початковому етапі розслідування важливим моментом є використання спеціальних знань.

Стосовно незаконного позбавлення волі та викрадення людини, слід зауважити, що особливістю місця події при їх вчиненні є різноманітність. Адже місцем їх вчинення відповідно до вивчення матеріалів кримінальних проваджень можуть бути як приміщення (5 %), так і відкрита місцевість (95 %). В основному це місця з невеликою кількістю людей (96 %).

Для підвищення рівня цієї слідчої (розшукової) дії повинні використовуватись спеціальні знання певних осіб. Під час кримінального провадження на стадії як досудового розслідування, так і в суді можуть виникнути питання, вирішення яких через їхню вузьку спеціалізацію і неправовий характер може виявитися не під силу слідчому й суду. У таких випадках залучаються інші учасники кримінального процесу – особи, які володіють спеціальними знаннями, достатніми для кваліфікованого рішення виниклої проблеми, а саме – експерти, спеціалісти, консультанти [4, с. 105].

Ми погоджуємося з В.Г. Грузковою, яка вважає, що спеціальні знання поєднують у собі, по-перше, наукові знання, що дозволяють розкрити (власне, «пізнати») природу досліджуваних явищ, їхню сутність; по-друге, життєвий досвід – найбільш раціональні, ефективні алгоритми практичної діяльності; по-третє, знання з галузі техніки, що акумулюють сучасну науково-технічну інформацію і досвід її практичної реалізації. У системі «спеціальні знання» вони виступають у діалектичній єдності [1, с. 37].

Відповідні спеціалісти, викликані слідчим, зобов'язані приймати участь у провадженні огляду та використовуючи свої спеціальні пізнання та навички, сприяти слідчому у виявленні, закріпленні (фіксації) та вилученні доказів, звертати його увагу на обставини, пов'язані з виявленням, закріпленням та вилучення доказів, давати пояснення с приводу здійснюваних ним дій [2, с. 350]. Але в будь-якому випадку характер дій зазначених осіб під час огляду місця події залежить від різновиду злочину, а також сукупності інших умов та факторів.

Зазначені особи можуть в певній мірі застосовувати конкретними суб'єктами. Д.К. Лисиченко та В.В. Циркаль о основних процесуальних форм застосування спеціальних знань і технічних засобів відносять: 1)

безпосереднє використання їх слідчим, прокурором (у тому числі криміналістом) і складом суду при виконанні своїх процесуальних функцій збирання, дослідження й оцінки доказів; 2) участь спеціалістів при провадженні слідчих дій; 3) призначення і провадження судових експертиз [3, с. 50-51].

Незважаючи на важливість зазначеного аспекту, респонденти вказують на недостатнє використання спеціальних знань у ході проведення огляду місця події при розслідуванні вбивств через необережність у 27 % випадків.

Так, 25.01.2010 року приблизно о 21:00 годині гр. Т., гр. Р. та гр. К. на автомобілі «БМВ Х5» прибули до місця мешкання гр. Ц. та гр. Л., звідки в період часу з 21:00 годин до 23:00 години викрали гр. Ц. та гр. Л., після чого, проти їхньої волі, посадили в автомобіль «БМВ Х5» і перевезли їх в задалегідь підготовлений склад по шляху зв'язавши їм руки і заклеївши роти скотчем. 26.01.2010 року приблизно о 03:00 годині, гр. Ц. та гр. Л., руки яких були зав'язані, а роти заклеєні скотчем, гр. Т., гр. Р. та гр. К. завели на територію вищевказаного складу, з метою їх подальшого утримання. Однак, 26.01.2010 року приблизно о 06:00 годині, гр. Ц. та гр. Л. вдалося звільнити руки і втекти з приміщення складу, після чого вони забігли в будинок, де мешкала гр. Ю., звідки здійснили дзвінок у міліцію, проте дочекатися співробітників міліції гр. Ц. та гр. Л. не встигли, бо знову гр. Т., гр. Р. та гр. К., проти їх волі, були засаджені в автомобіль «БМВ Х5» і відвезені в невідомому напрямі. В ході проведення досудового слідства, а також оперативно-розшукових заходів встановити місцезнаходження гр. Ц. та гр. Л. не представилося можливим, так як вказані особи безвісно відсутні. Рішенням Приморського районного суду м. Одеси від 17.01.2013 року гр. Ц. та гр. Л. визнанні безвісті відсутніми [5].

Зазначені факти були підтверджені: протоколом огляду місця події від 02.11.2012 року, відповідно до якого було проведено огляд кабінету № 35, в ході якого виявлено та вилучено за вхідними дверима на підлозі з лівої сторони під стіною розташовані дві дорожні сумки: чорного кольору та червоного з чорними вставками, в яких містились жіночі речі, взуття, постільна білизна та інші речі; протоколом огляду місця події від 12.03.2010 року проведено огляд квартири, під час якого вилучено змиви з унітазу з речовим доказом, один змив речовини бурого кольору з кахлю з приміщення санвузлу №1; дві вирізки з штор білого кольору з плямами бурого кольору; змив з підлоги з лоджії; волосся з санвузлу; протоколом огляду місця події від 04.05.2010 року проведено огляд кімнати № 320 ТОВ «Івушка» в м. Таганрог, в ході якого було вилучено газетний згорток з розсипчастою речовиною темного кольору, скляний бутель з розсипчастою речовиною, загорнутий у салфетку, дві кришки, паспорт, дозвіл на проживання, ламінований документ, чотири аркуша формату А4, квитки на залізно-дорожній транспорт.

Констатуючи вищенаведене, відмітимо, що використання спеціальних знань є досить важливим аспектом розслідування злочинів, кваліфікованих за ст. 146 КК України. Відомості, отримані завдяки ним, є джерелом інформації для висування версій та проведення подальших слідчих (розшукових) дій. Залежно від конкретної ситуації слідчий повинен самостійно вирішувати питання про застосування того чи іншого виду спеціальних знань та осіб, які будуть їх застосовувати.

Список використаних джерел:

1. Грузкова В. Г. Об объеме специальных знаний судебного эксперта // Актуальные вопросы судебной экспертизы и криминалистики на современном этапе судебно-правовой реформы: Сб. науч.-практ. материалов (к 75-летию основания Харьк. НИИСЭ им. Засл. Проф. Н.С. Бокариуса). Х.: Право, 1998. С. 37-38.
2. Криминалистика : Учебник/ Под ред. И.Ф. Пантелеева, Н.А. Селиванова. М.: Юрид. лит., 1988. 672 с.
3. Лисиченко В. К., Циркаль В. В. Использование специальных знаний в следственной и судебной практике : Учеб. пособие. К.: КГУ, 1987. 100 с.
4. Нагаев В. В. Основы судебно-психологической экспертизы. М.: Закон и право, 2000. 333 с.
5. Справа № 666/6543/13-к, Архів Дніпровського районного суду м. Херсона, 2014 р.

Челахов Леонід Костянтинович
курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ПЛАНУВАННЯ, ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗСЛІДУВАННЯ
ОКРЕМИХ ВИДІВ ЗЛОЧИНІВ**

Успішність виконання слідчим покладених на нього законом обов'язків багато в чому залежить від здійснення такої важливої умови, як планування розслідування злочинів. Без планування та його результату – складання плану, діяльність слідчого, буде носити хаотичний (безладний, позбавлений послідовності, стрункості) характер, що негативно позначиться, як на якості (в тому числі процесі розкриття), так і строки розслідування.

Необхідно звернути увагу на те, що у сучасній криміналістиці під плануванням розслідування розуміють визначення шляхів та способів розслідування; під час планування визначають обставини, що підлягають встановленню по кримінальній справі, систему слідчих дій та оперативно-